

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. 7, jaargang 7, juli 2007

Uitgave: 8 PSO's en NvD. Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@soobbozh.nl

Van de redactie

Het is een beetje stil aan het bibliotheek-vernieuwingsfront. Wie gaat wat doen in 2008 met welke OCW-gelden? De provincies kunnen gemeenten, bibliotheken, PDO'en en PSO's nog niet informeren, want ze weten niet hoeveel marsroutegelden ze in 2008 te besteden hebben. En gaat het vernieuwingsgeld van € 20 miljoen naar € 90 miljoen, zoals de VNG bepleit heeft? Welke plannetjes worden er uitgebreed?

Een paar contouren zijn wel te schetsen:

- 2008 wordt een overgangsjaar, want minister **Ronald Plasterk** kondigt aan medio 2008 op basis van een rapport van de Stuurgroep Bibliotheken en een studie van het SCP met VNG en IPO nieuwe afspraken voor de periode 2009-2012 te willen maken.
- Aan één Nationale Raad van Bestuur voor het Openbare Bibliotheekwerk (**Jacqueline Roelofs, Erna Winters en Henk Middelveld** in *BibliotheekBlad 25/26 2006*) of één Bibliotheek Nederland (**Ronald Spanier** in *Nieuwsbrief 6/2007*) is de openbare bibliotheekwereld nog niet toe, maar degenen die geloven in de rol van ICT in en voor het openbare bibliotheekwerk, geloven ook dat een centrale aanpak voor dit belangrijke aspect noodzakelijk is. Minister Plasterk volgt die mening. De leden van de VOB hebben in juni al een deel van het OCW-vernieuwingsgeld bestemd voor Schoolbieb.
- De notitie *De vrijblijvendheid voorbij* bevat de minimumeisen voor een provinciaal en landelijk (bibliotheek)netwerk. Maar de notitie laat ruimte voor veel interpretatie.
- VNG en IPO zullen kritisch kijken naar centraliserende bewegingen, zoals blijkt uit de IPO-opmerkingen dat er geen behoefte is aan een *centraal regieorgaan* en dat de provincies de regiefunctie willen blijven vervullen.
- Het Procesbureau stopt 31 december 2007, maar wie neemt zijn rol over? De naam VOB valt veelvuldig, maar is die er al aan toe? Niet verwacht mag worden dat de

ingezette strategiediscussie op 1 januari 2008 klaar is. En als de VOB een groter deel van de OCW-gelden krijgt, hoe gaat het VOB-bestuur daar dan mee om? Welke rol ziet het voor PDO'en, Zwaartepunt-BB'en, andere BB'en en PSO's? En wat vinden de VOB-leden er zelf van?

- Tien jaar na ProBiblio ontstaat er een tweede bovenprovinciale PSO-organisatie (voor Gelderland en Overijssel). PSO's zijn per definitie hybride organisaties (deels subsidies, deels eigen inkomsten). **Meine Broomhaar** (directeur van de KMM-groep) laat in *BibliotheekBlad 15/2007* weten meer concurrentie in het bibliotheekwerk te wensen. Hij verwacht daarbij PSO's te zullen tegenkomen. Kan een zuiver commerciële aanbieder het beter dan een hybride aanbieder? Tien jaar na het rapport van de Raad voor Cultuur over de noodzaak van bibliotheekeenheden van 400.000 tot 500.000 inwoners en twee lagen (regionaal/provinciaal en landelijk) zijn we, behalve in de provincie Groningen, nog niet veel verder op het gebied van de ondersteuningsstructuur.

Iets anders: de OBA opende haar nieuwe centrale vestiging, naast het Amsterdamse Centraal Station. Een opsteker voor het hele Nederlandse openbare bibliotheekwerk. Een belevenisbibliotheek (*experience library*) met boeken als *core business*. De nieuwe standaard?

Wim Keizer,
19 juli 2007

OBD en Biblioservice Gelderland gaan samen

Biblioservice Gelderland en de Overijsselse Bibliotheek Dienst (die onderdeel is van de Reggebrink Groep) gaan samen. **Goswin Arendsen de Wolff**, interimmanager van Biblioservice, zegt dat nog bekeken wordt welke vorm het samengaan uiteindelijk moet krijgen. *Het vehikel* voor het samengaan zal

worden dat Biblioservice per 1 januari 2008 toetreedt tot de Reggebrink Groep. Deze Groep (www.reggebrinkgroep.nl) is een *holding* waarvan thans onderdeel uitmaken de Stichting Overijsselse Bibliotheek Dienst (OBD), de Stichting Variya en de BV Aturis. De Raad van Bestuur van de Reggebrink Groep bestaat uit **Henk Middelveld**, tevens Algemeen Directeur (en als zodanig Raad van Bestuur) van de OBD. Na de toetreding van Biblioservice blijft Henk de Raad van Bestuur vormen, tot eind 2008 wanneer hij met Flextop gaat.

Met de toetreding van Biblioservice tot de Reggebrink Groep (die een andere naam zal krijgen - de Regge is een riviertje in Overijssel waar Nijverdal, thuisbasis van de OBD, aan ligt) ontstaat er, na de komst van ProBiblio in 1996, een tweede boven-provinciale concentratie van PSO's. Henk zegt dat het voordeel van de holding-vorm is dat de PSO's een eigen gezicht in de provincies (de subsidiegevers) kunnen houden, terwijl er toch schaalvoordelen bij de *shared services* zullen optreden. Het werkgebied van Overijssel (1,1 miljoen) en Gelderland (1,9 miljoen) samen is 3 miljoen inwoners.

De BV Aturis houdt zich bezig met automatisering en o.a. selfservice-systemen en de Stichting Variya met "maatschappelijke vraagstukken" (waaronder het Kulturhus-concept).

Minister OCW wil meer centrale regie voor ICT in openbaar bibliotheekwerk

Minister **Ronald Plasterk** van OCW neemt medio 2008, in overleg met IPO en VNG, een besluit over het bibliotheekbeleid in de jaren 2009-2012. De basis voor dat besluit zal zijn het eindrapport van de Stuurgroep Bibliotheken en een studie van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) naar de positie van de openbare bibliotheek in 2015. Dat staat te lezen in de op 22 juni 2007 aan de Tweede kamer aangeboden OCW-notitie *Kunst van leven; hoofdlijnen cultuurbeleid* waarin de minister tevens reageert op het advies van de Raad voor Cultuur *Innoveren, participeren*. De notitie zegt verder over bibliotheek-vernieuwing: "Nieuwe ICT-diensten vergroten op een aantrekkelijke manier de toegan-

kelijkheid en het gebruik van de collecties. In de toekomst zal het belang van innovatie alleen nog maar toenemen. Op het gebied van ICT binnen de bibliotheeksector ben ik het eens met de Raad dat meer centrale regie wenselijk is".

De notitie brengt de bibliotheek ook in verband met leesbevordering. "Ik deel de opvatting van de Raad dat vaardigheid in het lezen van literaire teksten bijdraagt aan de ontwikkeling van cultureel burgerschap. Ook draagt leesbevordering bij aan de strijd tegen laaggeletterdheid. Met recht constateert de Raad dan ook dat het literaire lezen verband houdt met het beleid gericht op lees- en schrijfonderwijs. Lezen en geletterdheid zijn essentieel voor de ontwikkeling van mediawijsheid. In het programma zal een belangrijke rol zijn weggelegd voor openbare bibliotheken".

IPO tegen centraal, sector-overstijgend regieorgaan

Het Interprovinciaal Overleg (IPO) is tegen een *centraal sectoroverstijgend regieorgaan* voor het openbare bibliotheekwerk. Dat schreef IPO in een brief d.d. 23 maart 2007 aan minister Ronald Plasterk van OCW, als reactie op het advies van de Raad voor Cultuur *Innoveren, participeren*. (zie www.ipo.nl: Cultuur, Cultuur Algemeen, Brieven).

De Raad voor Cultuur pleitte voor "een onderzoek naar de voorwaarden (inclusief bijpassende nieuwe investerings- en exploitatiemodellen) en mogelijkheden van een brede informatie- en collectie-infrastructuur".

"Daarbij moet nadrukkelijk het instellen van een centraal, sectoroverstijgend en intra-departementaal regieorgaan worden overwogen", aldus de Raad.

IPO schreef: "Provincies regisseren het proces van bibliotheekvernieuwing. Wij werken op regionaal niveau samen met gemeenten en bibliotheken aan een dekkend netwerk van (digitaal) toegankelijke bibliotheken. Wij willen de afspraken in het Koepelconvenant met het rijk en de VNG uitvoeren. Een centraal sectoroverstijgend regieorgaan doorkruist dat proces en leidt tot een versnipperde inzet van middelen op het verkeerde schaalniveau".

Gelden in gemeentefonds: peildatum 30-min 1-1-2007

De vorige Nieuwsbrief meldde dat de gelden van de *Ondersteuningsregeling Basisbibliotheken* (ruim € 6 miljoen) per 1 januari 2008 in het Gemeentefonds worden gestort. Het geld is nog vijf jaar bedoeld voor 30-min-gemeenten.

Inmiddels is gebleken dat de peildatum om te bepalen of een gemeente minder of meer dan 30.000 inwoners heeft *1 januari 2007* is. Dat staat te lezen in de junicirculaire over het Gemeentefonds die het ministerie van Binnenlands Zaken naar de gemeenten heeft gestuurd.

Een uitzondering wordt gemaakt voor gemeenten die per 1 januari 2007 waren heringedeeld. Voor die gemeenten is de peildatum het inwonertal van de voormalige gemeenten op 1 januari 2006.

De junicirculaire zegt dat er met de regeling een bedrag van € 1,14 per inwoner is gemoeid. Dat is meer dan de € 0,86 waar het nu om gaat. Een mogelijke verklaring voor het verschil kan zijn dat er per 1 januari 2007 minder 30-min-gemeenten waren dan bij het totstandkomen van de regeling in 2001.

BOZH: gemeenten binden aan afspraken vernieuwing

“Afspraken die de VNG maakt met OCW en IPO (zoals het Koepelconvenant) zijn niet bindend naar de gemeenten. BOZH-leden ondervinden daar in de praktijk de negatieve gevolgen van. Wij pleiten er voor het rijk instrumenten te laten hanteren die bindend zijn naar gemeenten, voor zover het gaat om de bibliotheekfuncties die zich naar de mening van BOZH lenen voor een meer centrale aanpak (voornamelijk rondom de digitale bibliotheek)”.

Dat zegt het Zuid-Hollandse PDO, BOZH, in een brief aan de Raad voor Cultuur. De Raad voor Cultuur had de PDO'en uitgenodigd te reageren op het advies *Innoveren, participeren (agenda bibliotheken)*.

BOZH meldt de Raad voor Cultuur op 12 april al een brief aan de VOB te hebben gestuurd over de problematiek van de VOB en de mate van gewenste decentralisatie of centralisatie van het openbare bibliotheekwerk (zie Nieuwsbrief van april 2007, pag. 1). In aanvulling op deze brief, vraagt het BOZH

nog specifieke aandacht voor drie punten. Het eerste punt staat in de aanhef genoemd.

Het tweede BOZH-punt is :

“Partijen in de bibliotheekvernieuwing zoals het Procesbureau en de VOB opereren min of meer naast elkaar. Het Procesbureau heeft een *Denktank Netwerkvorming* verzocht een notitie over de netwerkvorming te vervaardigen. Deze inmiddels door de Stuurgroep Bibliotheken goedgekeurde notitie, *De vrijblijvendheid voorbij*, wordt door OCW gebruikt in de beschikkingen naar de provincies voor de toekenning van de marsroute-gelden. Het Procesbureau voert ook "voortgangsgesprekken" met de provincies over zes onderwerpen (collectiebeleid, digitale bibliotheek, kwaliteit van dienstverlening, functionele verbreding, netwerkvorming en gemeentelijk opdrachtgeverschap). Daarnaast is de VOB gestart met een strategiediscussie, waar als extern moderator de heer F. Meijer, oud-directeur van de Bibliotheek Rotterdam, voor is aangetrokken. Doel is te komen tot visie en focus. In de discussie lijkt het hybride karakter van de VOB zelf tot nu toe onderbelicht te blijven. BOZH dringt aan op afstemming van activiteiten van Procesbureau en VOB en op verheldering van de rol van de VOB”

Het derde BOZH-punt is:

“Het is niet duidelijk hoe het Koepelconvenant, de Stuurgroep Bibliotheken en het Procesbureau geëvalueerd worden. BOZH dringt aan op evaluatie door een onafhankelijke partij, zodat voorkomen wordt dat er in feite sprake zal zijn van zelfevaluatie”.

NvD: centraal regelen dat samenwerking – voor zover nodig - niet vrijblijvend is

Het bestuur van de Vereniging Netwerk van Directeuren (NvD) vindt dat het beleid op het gebied van het openbare bibliotheekwerk op gemeentelijk niveau bepaald wordt, maar dat centraal wel goed geregeld moet worden dat samenwerking - waar die nodig is - niet vrijblijvend is.

Dat zegt het NvD-bestuur in een brief aan de Raad voor Cultuur. De Raad voor Cultuur had ook het NvD uitgenodigd te reageren op het advies *Innoveren, participeren (agenda bibliotheken)*.

Het NvD-bestuur koppelt zijn reactie aan de vier belangrijkste aanbevelingen uit de samenvatting van het advies van de Raad voor Cultuur:

1. *Vrije toegang tot hoogwaardige cultuur en informatie.*

“Het NvD-bestuur onderschrijft de mening dat alles wat in een gedigitaliseerde omgeving met publieke middelen tot stand komt in de breedst mogelijke zin beschikbaar en toegankelijk moet zijn en blijven. Het NvD-bestuur is van mening dat de minister van OCW dat goed en duidelijk moet communiceren naar de gemeenten en na moet laten gaan hoe die toegang in een gedigitaliseerde omgeving gegarandeerd kan worden. Op landelijk niveau zijn er afspraken nodig over digitale content en afkoop van licenties”.

2. *Infrastructuur.*

“Op centraal niveau zijn afspraken nodig over een centrale catalogus. Een goede infrastructuur is voorwaardenscheppend voor punt 1. Er is een combinatie nodig van het netwerk van openbare en wetenschappelijke bibliotheken. Alles wat in de Nederlandse taal aanwezig is, moet via de openbare bibliotheek beschikbaar zijn. Daar vallen voor ons ook alle vormen van gedigitaliseerde informatie onder, zoals gesproken boeken, film en geluidsfragmenten, educatieve en informatieve spellen”.

3. *Bestuurlijke organisatie.*

“Het NvD-bestuur meent dat in het openbare bibliotheekwerk centraal gedaan moet worden wat echt centraal moet. Het beleid wordt op het gemeentelijke niveau bepaald, maar centraal moet wel goed geregeld worden dat samenwerking - waar die nodig is - niet vrijblijvend is. Dat geldt met name voor het digitale domein. De Openbare Bibliotheek is een publiek goed, een publieke functie, maar publieke functies staan onder druk. Daar moeten overheden en bibliotheekorganisaties veel aandacht voor hebben: de bibliotheek is de instantie voor toegang tot kennis en cultuur”.

4. *Inhoudelijke vernieuwing.*

“Het NvD-bestuur vindt meer centrale aansturing vooral gewenst voor het digitale gedeelte van de functies van het openbare bibliotheekwerk”.

Opinie

OBA: nieuwe standaard

Heeft de openbare bibliotheek in 2017 nog heel veel, redelijk veel of weinig met lezen van boeken te maken? Is het uitlenen van boeken in 2017 nog steeds de *core business*? Vragen die een stimulans kregen door de publiciteit over de opening van de nieuwe centrale vestiging van de OBA. Een aantal publicisten viel over het door OBA-directeur **Hans van Velzen** gebruikte woord *belevenisbibliotheek*. Maar zo nieuw is dat begrip niet. De bibliotheek in Smallerland (Drachten) heet *Beleefbibliotheek*. En Cerritos in het gebied van Los Angeles noemt zich *experience library*, geïnspireerd door het boek *The Experience Economy* uit 1999. Anderen vielen juist weer over het feit dat er zo veel boeken in de nieuwe OBA staan.

Het antwoord op de vraag hangt niet alleen van "de ontwikkelingen in de samenleving" af, maar ook van onszelf als bibliotheken. *Hoe de toekomst van de openbare bibliotheek er uit ziet, bepalen we voor een deel zelf, door ons vanuit een duidelijke visie te focussen op kerntaken.*

Lage drempel

Er wordt veel gesproken over de noodzaak van marketing en laagdrempeligheid. Maar kan de drempel eigenlijk nog lager? Al jaren geleden zei **Gerrit Komrij** dat hij met een sprongetje over het gat waar eens de drempel lag de openbare bibliotheek binnen moest komen. Marketing is mooi, maar niet als instrument om klakkeloos "nieuwe leden" binnen te halen.

Kompas en radar

Om ergens te komen heb je (naast brandstof = geld) een instrument nodig om de koers af te lezen: een kompas. Verder heb je ook radar nodig. Het kompas is er voor het vasthouden van de koers. De radar is er voor het vermijden van obstakels.

Wie alleen een kompas gebruikt, kan tegen obstakels aanbotsen en zo ten onder gaan. Wie alleen op radar afgaat vermijdt alle obstakels, maar zwalkt ook alle kanten op en komt nooit ergens aan.

Alleen met de combinatie kun je een koers vasthouden, even tijdelijk verlaten i.v.m. een obstakel en dan terugkeren. Tenzij de

obstakels zo onoverkomenlijk worden dat je een geheel nieuw doel moet kiezen. In marketingstukken zie ik veel radar en weinig kompas. Een geweldige inventarisatie van alle mogelijke, uiteraard "razendsnelle" (ICT-)ontwikkelingen die invloed hebben op de openbare bibliotheek. Maar wat wil de bibliotheek voor wie betekenen en waarom? En waarom willen we er subsidie voor?

Lezen zeer nuttig

Ik vind: *het lezen van boeken is een zeer nuttige tijdsbesteding, ook uit maatschappelijk oogpunt*. Dat moet de kerntaak zijn. De bibliotheek biedt volgens het Unesco-manifest vrije, onbeperkte toegang tot kennis, wetenschap, cultuur en informatie. Er is en blijft volgens mij geen beter middel om die toegang te bieden dan het lezen van boeken te stimuleren, en daar alle mogelijke middelen, vooral ook ICT, voor in te zetten. Daar raak ik steeds meer van overtuigd, hoe vaker ik bezig ben op internet.

Fietsen en wandelen ook nuttig

Ook fietsen en wandelen zijn nuttige tijdsbestedingen. Op het gebied van fietsen en wandelen vinden vele innovaties plaats. Dat kan dus ook op het gebied van lezen. Of is vergelijken met wandelen en fietsen te bescheiden en moeten we onszelf vergelijken met autorijden en openbaar vervoer? Maar waarom eigenlijk? Het bibliotheekwerk is *niet* de voornaamste speler in de informatievoorziening, dat zijn de media. Bibliotheken hebben daar een aanvullende waarde op, zoals wandelen en fietsen op autoverkeer en openbaar vervoer. Je kunt wél beweren dat autoverkeer en openbaar vervoer voor ontmoeting en debat op zijn minst zo belangrijk zijn als de openbare bibliotheek. En wat mij opvalt: het logo van de nieuwe OV-chipkaart lijkt heel erg op het logo van de openbare bibliotheek (dat bijna niemand meer gebruikt, want tja, onszelf gezamenlijk profileren is natuurlijk veel minder leuk dan ieder voor zich!).

Ik kreeg van de NS zo maar een aardige kortingskaart, met het NS-logo en de kreet "Tijd voor lezen". Moeten de NS nu werkelijk, behalve aan ontmoeting en debat, ook nog meer doen aan promotie van het lezen dan de openbare bibliotheek? Ik hoop het niet.

Boeken in het hart

Volgens Hans van Velzen is de nieuwe Amsterdamse bibliotheek een belevenis-

bibliotheek, maar vooral ook een boekige bibliotheek. Letterlijk zichtbaar: een grote houten boekenkast is het hart, *the core*, van de nieuwe bibliotheek.

En ik lees in *de Volkskrant* van 5 juli: "OBA-directeur Van Velzen wijst fijntjes op de stille wens van de blogger: 'Dat is mooi hoor, die stukjes op internet. Maar uiteindelijk willen ze er allemaal een boek van maken'."

Opsteker

De opening van de nieuwe OBA is een enorme opsteker voor het hele openbare bibliotheekwerk. **Felix Rottenberg** zei een paar jaar geleden dat de vestiging van zo'n twintig (nieuwe) bibliotheekgebouwen op A-locaties in Nederland het imago van het hele openbare bibliotheekwerk flink zou opvijzelen. De vestiging van de nieuwe OBA naast het Centraal Station in Amsterdam, met *gewoon* de naam **Openbare Bibliotheek** boven de ingang, kan toch zeker binnen die categorie als een dikke A-plus worden beschouwd.

Uitlenen

De core business van de OBA is nog steeds het bevorderen van het lezen van boeken, o.a. door deze uit te lenen. En door elke dag van 10.00 tot 22.00 uur open te zijn. Op alle verdiepingen staan lendomaten. De bibliotheek heeft een Vestdijkzaal, een Carmiggeltzaal, een Hella Haassezaal en een "Ontdekking van de hemel"-ruimte. Het gebouw is al een belevenis op zich. Daarnaast zijn er belevenisactiviteiten, vaak rond literatuur. En is er ook een goede website, altijd open, ten dienste van de kerntaak.

WK

Colofon

De Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk is een uitgave van de volgende 9 organisaties: PBC Drenthe, Biblioservice Gelderland, Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB), BibliotheekService Centrum Utrecht (BiSC), ProBiblio (Noord- en Zuid-Holland), Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss (Noord-Brabant), Bibliotheekhuis Limburg en Vereniging Netwerk van Directeuren (NvD)

De relatie tussen deze 9 organisaties en de redacteur is geregeld in een redactiestatuut.

De Nieuwsbrieven zijn digitaal ontsloten op de website van de Vereniging Netwerk van Directeuren, www.directeuren.net.